

פסוק ויהי
אנו צאנך ואתה רוענו

כ"ס

"וַיִּכְרַךְ אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמֶר הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתָּ אִתִּי לְפָנָיו אֲבָרְכֶם וַיִּצְחַק הָאֱלֹהִים הַרְעָה אֹתִי מֵעוֹדִי עַד הַיּוֹם הַזֶּה" (מ"ח, טו)

1

"ויתכן שיהיה הרועה אותי, מגזרת רעך ורע אביך אל תעזוב (משלי כ"ז) כי במדה ההיא שלום ורעות". (רמב"ן)

56 המצו

1 | "מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר בנאות דשא ירביצני". (תהלים כג, ד)

דוד המלך ממשיך את הנהגת הקב"ה להנהגה של רועה, המרביץ את צאנו בנאות דשא ומנהל אותו על מי מנוחות. במה מתאפיינת הנהגתו המיוחדת של רועה?

ניתן לבאר את הדבר על פי התבוננות בהנהגת הרועה עם צאנו.

מעשה ברועה, שהוביל את צאנו אל המרעה. בדרך הליכתם, עברו על פני חלקת דשא, והכבשים נטו מן הדרך והחלו ללחך את העשב. בראות זאת הרועה, הכה בהם במקלו, ואילצם להמשיך בדרך שהתווה להם. בעודם ממשיכים בדרך, נגלה לעיניהם מקוה מים כלשהו, והכבשים רכנו להרוות בו את צמאונם, אולם הרועה דחק בהם להמשיך, ולא הניחם לשתות לרויה. 11

אדם מן הצד שהביט בהנהגת הרועה, הביע את פליאתו באזניו: "מדוע נוהג אתה באכזריות כזו בצאן מרעיתך? מדוע אינך מניח להם ללחך עשב בנחת ובהנאה ולשתות מים לרוויה, הן רעבים הם וצמאים, האם אין מעט רחמים בלבך?"

16 הרועה לא השיב והמשיך להוביל בבטחה את צאנו בדרך אותה התווה מראש. לאחר כברת דרך לא ארוכה, הגיעו למקום מרעה דשן ורענן, בו מעין מים חיים, מתוקים וצלולים, וכאן התיר הרועה לצאן לאכול ולשתות כאוות נפשו.

בעודם בדרך, לא שיערו הכבשים מה מצפה להם בסוף הדרך. אולי הם דימו כי הרועה אינו דואג להם, וכי אינו חפץ בטובתם. רק בסוף הדרך הבינו, כי מחוז חפצו של הרועה ידוע היה לו מראש, והוא רצה להובילם אל המרעה הטוב והמשובח ביותר!

והנמשל מובן. האדם במסלול חייו עובר דרך מהמורות רבות. לכל אחד הנסיון והקושי שלו. אחד נבחן בפרנסה, האחר מתעכב במציאת זוגו, ואילו חבירו מצפה ומייחל לפרי בטן והישועה בוששה מלבוא. זה מתייסר בחליו, ואילו רעהו מתמודד בבעיות חינוך כבדות משקל. כל אחד ונסיונו, כל אחד והתמודדותו.

בעוד רגלי האדם ניגפות באבנים ובבורות שבדרך, לעיתים נדמה לו כי חלילה "נשכח" לנפשו. נדמה לו כי תפילותיו שבות ריקם, והשערים כולם נעולים בפניו. אולי חולפת במוחו מחשבה כי הוא מונהג בהנהגה של דין בלא רחמים ח"ו, ואז רוחו נכאה והיאוש אופף אותו מכל צד.

לו רק יזכור, כי הינו ביד ה' כצאן ביד הרועה, וכי הרועה חפץ בטובתו יותר ממה שהוא עצמו רוצה בכך, אזי, גם כי ילך בגיא צלמות, לא יירא רע. לו אך ידע ויפנים כי הרועה מוביל אותו למקום מבטחים, אל המקום

11

הטוב ביותר בעבורו, יהיה רגוע כי הישועה בוא תבוא כשיחליט הרועה שהגיע זמנה!

2
pe

ועל כך אמר דוד המלך מזמור, שה' הוא רועי, ומשום כך לא אחסר דבר, ואין לי לדאוג כלל! וגם כי תתרגשנה חלילה צרות ואקלע לסכנות - לא אירא רע. כי אתה ה' עמדי!

3
sk
טת כה

ויקח יוסף את שניהם את אפרים בימינו משמאל ישראל ואת מנשה בשמאלו מימין ישראל ויגש אליו, וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר ואת שמאלו על ראש מנשה שכל את ידיו כי מנשה הבכור. ושוב אחר כך כתיב ויאמר יוסף אל אביו לא ען אבי כי זה הבכור שים ימינך על ראשו וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וכו'. ופרש"י ז"ל גם הוא יהיה לעם שעתידי גדעון לצאת ממנו ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו שעתידי יהושע לצאת ממנו שינחיל את הארץ וילמד תורה לישראל.

1

6

17

16

21

26

31

36

41

46

4
כ' יוסף
נחמיה
קדו 137

ויאמר ליוסף הנה אניך חלה. ודרשו חז"ל, שעד יעקב לא היה חולי בעולם עד שבקש יעקב ואמר אם אין חולי אין אדם מצוה לבניו. אפשר לאמר, שאברהם לא בקש על החולי, כי צוה את בניו קודם שבאו ימי הזקנה, כי היה לו ברור, למי למסור את הירושה הגשמית והרוחנית, כי ה' אמר לו: "כי ביצחק יקרא לך זרע", ולכן נתן לבני הפלגשים מתנות וישלח מעל יצחק בנו וכל אשר לו נתן ליצחק, וכן מסר לו את הברכות. יצחק כהו עיניו מראות, וחשב שזה סימן שקרבו ימיו למות ואמר לעשו, לא ידעתי יום מתי, וצוה עליו להכין לו מטעמים למען תברכנו נפשו בטרם ימות. אבל יעקב שהיו לו י"ב בנים, כולם אהובים, כולם ברורים, וקשה היה לו בחייו לקחת את הבכורה מראובן ולמסרה ליוסף, ואת הכהונה ללוי ואת המלכות ליהודה; וכן הי' קשה לו להגיד לבניו בחייו דברי תוכחה (שאמר להם בברכותיו בפרשה זו) וכמו שאמרו חז"ל, מפני ד' דברים אין מוכיחים את האדם אלא סמוך למיתה (ספרי דברים). ולכן התפלל להקב"ה שיחלה ויפול למטה לפני מותו, כדי שידע מתי עליו לצוות לבניו ולהוכיחם.

1

6

11

16

21

26

2

ובסברה, וקני תלמידי חכמים וצדיקים כל זמן שמוקנין דעתן נתוספת ומתישבת עליהן (סוף לנים) ויום יום יעלו מעלה מעלה בסולם הטהרה וקדושה, ויותר שהוא בא בימים יותר יוכשר להעמיד בן עלול לקבל תורה, ועל כן חשב יעקב כי לאשר את אפרים הוליד יוסף באחרונה, זה יציל יותר להביט נפלאות התורה ממנשה הנולד בראשונה כי בטח יום יום הוסיף יוסף אומץ וחיל בקדושה, ועל כן הבן אשר הוליד לאחרונה בעת אשר כבר גדל יותר איזה מעלות יגדל יותר מן הראשון. וזה שאמר שכל את ידיו וישלח ישראל את יד ימינו היינו ברכת השפעת תורתו על ראש אפרים יען שהוא הצעיר ואת שמאלו היינו גמילות חסד ימין יוסף על ראש מנשה יען כי הוא הבכור ויצלח יותר לבחינת חסד מלבחינת תורה הצריכה קדושה יתירה. וכאשר הרע ליוסף על הדבר הזה הבינו אביו לאמר גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל כי גם מנשה יגדל בכל, ואולם אחיו הקטן לאשר הוא הקטן והצעיר על כן יגדל ממנו ויצלח יותר ללמוד תורה שעתידי יהושע לצאת ממנו שילמד תורה לישראל, ולאשר הוא מוכשר לזה ביותר על כן נתתי על ראשו את ימיני כי אצלו תעשה ברכה זו פירות ביותר. וד"ק כי הוא נכון וישר מאוד ב"ה

והנה יוסף הצדיק שבדאי השלים עצמו גם בתורה כפי יכלתו כדרשת חז"ל בפסוק כי בן זקנים הוא לו ותרגם אונקלוס ארי בר חכים הוא ליה, מכל מקום עיקר גדולתו הוא בחינת מלכות גמילות חסד שהיה שליט ומשביר לכל עם הארץ ומכלכל את אביו ואת ביתו כי למחיה שלחו אלקים להחזיקם על התורה והעבודה והיתה מדה זאת אצלו בחינת ימין ולמוד תורה רק בחינת שמאל. אמנם ביעקב נהפך הוא ודאי עסק גם בגמילות חסדים כפי כחו, ואולם עיקר גדולתו היה בתורה שזהו מדתו מדת אמת יעקב איש תם יושב אהלים של שם ועבר. נמצא כי ימין יוסף היינו גמילות חסדים הוא שמאלו של יעקב, ושמאלו היינו תורה הוא ימינו של הזקן, ולאשר הוקיר יוסף את ערך אביו יותר מערך עצמו חשב שבנו הבכור כאשר הוא הבכור הוא יירש בחינת יעקב ואפרים הצעיר את בחינת יוסף, וזה שאמר ויקח את אפרים בימינו משמאל ישראל להשפיע לו כח גמילות חסד שהוא ימינו של יוסף אבל שמאלו של ישראל, ואת מנשה בשמאלו שהוא ימין ישראל להשפיע לו כח התורה.

ואמנם יעקב שכל את ידיו כי אמרו חז"ל (מגילה ד, ב) לאוקמי גירסא סייעתא מן שמיא הוא ושמעתא בעי צילתא ומחשבות קדושות וטהורות, והיות שהאב מוכה לבנו בכח

5
ע

24

ד. במקרא קרית שמע כשהוא גומר פסוק ראשון אומר וזו בלחש ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזרו וקורא כדרכו ואהבת את יי עד סופה. ולמה קורין בן מסורת היא בדינו שבשעה שקבץ יעקב אבינו את בניו במצרים בשעת מיתתו ציווה וזרזם על ייחוד השם ועל דרך יי שהלך בה אביהם ויצחק אביו ושאל אותן ואמר להן בני שמא יש בכם פסולת מי שאינו עומד עמי בייחוד ארון כל העולם כענין שאמר לנו משה רבינו פן יש בכם איש או אשה זכר ענו כולם ואמרו לו שמע ישראל יי אלהינו יי אחד כלומר שמע ממנו אבינו ישראל יי אלהינו יי אחד פתח הזקן וענה ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד לפיכך נהגו כל ישראל לומר שבה ששבח בו ישראל הזקן אחר פסוק זה

1
6
11
14
6
7
2. א' 2.
אמר

והנה יעקב אבינו טרם הסתלקותו מהעולם מכנס את בניו ומקבצם כולם יחד. "ויקרא יעקב לבניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית חיימים". ואמרו חז"ל:

6
ביקש יעקב אבינו לגלות קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה, אמר שמא חס ושלום יש במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל וכיצחק אבי שיצא ממנו עשיו, אמרו לו בניו, שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד, כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד, באותה שעה פתח יעקב ואמר: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" (פסחים נ"ו ע"א).

11
יעקב אבינו כשרואה שנסתלקה ממנו שכינה חושד בבניו שבטי יה שמא יש בליבם על הקב"ה שמא אין אמונתם שלמה, ושומה עלינו להבין מדוע יעקב אבינו חושדם דוקא בפגם חמור זה, פגם של עבודה זרה, שאין אמונתם שלמה, הלא דבר הוא?

3

וביאור הדברים נראה ע"פ מה דאיתא בזוהר [סוף פרשת בהר] דאדם הראשון פגם בחטאו (באופן מן האופנים לפי מדרגתו הנשגבה) בג' עבירות חמורות שבתורה, עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, וכעין זה אמרו בסנהדרין ל"ח ע"ב: אמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון מין היה, ועוד אמרו שם מושך בערלתו היה. ובמדרש תנחומא פר' מסעי אות י"א איתא דאדה"ר ע"י שהביא מיתה לעולם היה צריך למות מיד, אלא שהקב"ה חס עליו ודנו כדן רוצח בשגגה שחייב גלות, ולכן גרשו מגן עדן, הרי שאדם הראשון פגם בג' עבירות החמורות שבתורה שדינם יהרוג ואל יעבור (והדברים נעלמים ונסתרים ואין לנו עסק בנסתרות, ועיין מש"כ ברבינו חננאל בסנהדרין שם), ועל האבות הקדושים הוטל לתקן ג' פגמים אלו.

ובזוהר הקדוש מבואר שם דרך תיקונם של אברהם ויצחק היה כדרך צורפי הזהב, המבדילים ומפרישים מתוך הזהב כל סיג וכל פסולת, עד אשר נשאר זהב טהור מזוקק שבעתים.

אלהם אבינו היה עליו לתקן את הפגם דגילוי עריות, על כן הופרש והובדל מזרע אברהם ישמעאל שהיה שטוף בזימה, עד אשר נשאר יצחק לבדו טהור כזהב המזוקק.

יצחק אבינו הוטל עליו לתקן את הפגם דשפיכות דמים על כן הובדל עשוי מזרעו שהיה רוצח ושופך דמים "איש ציד איש שדה", ובכך תיקן עון שפיכות דמים.

על כן חרד יעקב אבינו חרדה גדולה כשראה שנסתלקה ממנו שכינה, שמא חס ושלוש יש במסתו פסול, שמא מי מבניו אין אמונתו שלמה ויהיה עליו להבדילו ולהפרישו מכרם ה' צבאות לתקן פגם עבודה זרה, היחידה מג' עבירות שעדיין לא באה על תיקונה ע"י אבותיו הגדולים, ובלב כבד שאל הוא את בניו שמא יש בלבכם על הקב"ה, ענו לו בניו ואמרו "שמע ישראל ה"א ה' אחד", כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד, כולנו שלמים באמונתנו, אל לך לחשוש, לא נמצא פסול בזרעך, מיד "ותחי רוח יעקב אביהם", ואמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

והדברים מפורשים בתרגום ירושלמי (בראשית מ"ט א'):

"וקרא אבונן יעקב לבניו ואמר להון, אתכנשו ואתני לכון קיצא גניזא... סברין דהוא גלי להון סדרי ברכתא ונחמא ואתכסי מיניה, ענא אבוהון יעקב ואמר להון: אברהם אבוי דאבא קם מיניה פיסול ישמעאל וכל בני קטורה, ויצחק אבא קם מיניה פיסול עשוי אחי, ואנא דחיל דלא יהא בניכון גבר ליבה פליג על אחי למיזל למפלח קדם טעון אחרנין. ענק תרי עשרתי שבטוי דיעקב כולהון כחדא ואמרין: שמע מינן ישראל אבונן ה' אלוקינו ה' אחד. ענא יעקב אבונן ואמר: יהא שמייה רבא מברך לעלמי עלמין".

ולבי אומר לי, דהטעם שזכה יעקב אבינו לתקן את הפגם החמור דע"ז בלי שהוצרך להפריש ולהבדיל אי מי מזרעו, וזכה למה שלא זכו אבותיו, ע"פ המבואר באהר (ח"א קמ"ו ע"ב) "על שלשה דברים העולם עומד, התורה - דא יעקב, העבודה - דא יצחק, גמ"ח דא - אברהם", אברהם אבינו עמוד החסד, יצחק אבינו עמוד העבודה, ויעקב אבינו עמוד התורה איש תם יושב אהלים (ועיין ברכות נ"ח ע"א "תפארת זה מתן תורה"), כשבאים לתקן בכח התורה אין צורך להפריש ולהבדיל את הסיגים מהזהב, סגולת התורה הקדושה, סגולה נפלאה היא, שהמאור שבה מחזירן למוטב, הסיג והפסולת עצמן נהפכו לזהב בכבשונה של קדושת התורה, ועל כן זכה יעקב אבינו תפארת התורה שתהא מיטתו שלמה איש מזרעו לא נפקד, "משם רועה אבן ישראל, מידי אביר יעקב".

המיעד לנפש, שהוא דבר קים שאין השנוי נמצא בו. והיו בוחרים לסבל הצער בעולם הזה להשיג אותו תענוג, להיותם יודעים שדרך התענוג להמצא אחר הצער, כמו שהוא מדרך ההפכים להמצא האחד בסוד חברו. כי ההויה לא תמצא כי אם אחר ההפסד

וההפסד כי אם אחר ההויה, וכן לא תבוא השמחה כי אם אחר העצבון, וכן המעלה לא תבוא כי אם אחר השפלות. ולזה תמצא כי כשהיו ישראל במצרים בתכלית הדלות והשפלות, אז השפיע להם השם יתברך צורת ההתרוממות והכבוד, אמר הכתוב: "ראה ראיתי את-עני עמי אשר במצרים" וגו' (שמות ג, ז), "ואמר אעלה אתכם מעני מצרים" וגו' (שם שם, יז).

12

וזה על דרך טבע ההויה שתמצא אחר ההפסד. כי לא תמצא הויה האפרוח רק אחר הפסד צורת הביצה, ולא צמיחת הזרע רק אחר הפסד צורת הגרעין. וכן לא תמצא הישועה והצלחת האמה רק אחר היות האמה בתכלית השפלות הדומה אל ההפסד. והיו שאמר הכתוב (ישעיה סא, יא): "כי כארץ תוציא צמחה", רוצה לומר: אחר הפסד צורת הגרעין. "פן אדני אלהים יצמיח צדקה ותהלה" - אחר תכלית השפלות והדלות הדומה אל ההפסד. וכן המנוחה לא תבוא כי אם אחר היגיעה, אמר החכם: (מ) בקשת המנוחה במנוחה תאבד המנוחה ותוריש היגיעה.

וזה מה שנאמר ביששכר (בראשית מט, טו): "וירא מנחה כי טוב ואת-הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבל" וגו'. וירצה לומר: לפי שהיה יששכר כוסף המנוחה והתענוג וראה כי הארץ טובה להתענוג בה, נטה שכמו לסבל, כלומר: שהיה יגע תמיד, כדי שישתכר ויהיה לו ממון שיוכל לנוח אחר כך. וכדי שיוכל להתענוג גם כן לקח ארצות לעבודה והיה נותן מהם מט, וזה (שם): "ויהי למס-עבד". ורבותינו ז"ל אמרו ברבה דרבה (מדרש מאור האפלה כאן): "וירא מנחה כי טוב", אין מנוחה אלא העולם הבא שנאמר (איוב ג, יז): "ו'שם ינוחו יגיעי כח", ואין ארץ אלא ארץ החיים שנאמר (ישעיה ס, כא): "לעולם יירשו ארץ". (בראשית רבה צח, יב) "ויט שכמו לסבל" (בראשית שם) - בתורה ובמצות וכו'.

ונראה שאמרו כן. לפי שמצאנו בבני יששכר שהיו חכמים גדולים, כמו שנאמר (דברי הימים א' יב, לג): "ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה-יעשה ישראל", אמרו שזאת המנוחה שבחר יששכר לו לנחלה אי אפשר שירמזו בה הכתוב אלא למנוחת העולם הבא. ויאמר, כי לפי שיששכר היה חכם מאד והתענוג, וראה שאין מנוחה אמיתית אלא בעולם הבא, ואין תענוג נטוב אמתי כי אם בארצות החיים. והמנוחה והתענוג ההוא אי אפשר שישגו אלא בעמל בתחמה ובתורה ובמצות, כמו שהוא מדרך כל תענוג שלא ישג אלא אחר העמל והצער, וטה שכמו לסבל בתחמה ובתורה ובמצות שהוא העמל המביא אל התענוג ההוא, שהוא התענוג והמנוחה האמיתיים שאין בהם שנוי, והם הטוב הגמור שאין רק דבק בו בכלל.

(טו) וירא מנוחה כי טוב. מאס דרך מלחמה והחילות וראה מנוחת התורה כי טוב. והו הגיון התורה שצריכה מנוחת הגוף ויגיעת הנפש בהפך מעסקי העולם שצריכים יגיעת הגוף ומנוחת הנפש. ומפני שעסק התורה צריך פנאי השקט הגוף, ואי אפשר שתתקיים בני שיש לו טרדות ואנחות על כן תקנו לנו רז"ל בתפלה: השיבה שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחלה וחסר ממנו יגון ואנחה, ואין הכונה במתפלל שישב לנו חש"י השופטים והיועצים כדי שינגוש עסקי חובותיה, ולא לזה כוון ישעיה שאמר: ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועצריך כבתחלה, אבל עקר הברכה הזאת ודבר הנביא הוא סוד העבור, שאנו מבקשים את חש"י שישכנו לנו השופטים שיהיו יושבים בלשכת הגזית לשפוט בינינו כבראשונה ולתת עצה כבתחלה, ואז יהיו כל ישראל מוכנים לקבל המושכלות ומשיגים באותו זמן יגיעת השם יתברך, כענין שכתוב: כי מלאה הארץ דעה את ה' וגו' יי. ולכך סמך לזה: וחסר ממנו יגון ואנחה, שאי אפשר להשיג יגיעת השם על השלמות עם היגון והאנחה רק עם השמחה ועם המנוחה.

13
ל' קמ"ו

14
כ' אלס"א
ל' אלכ"ב

לא נתאו הנביאים והחכמים ימות המשיח לא כדי שישלטו על כל העולם ולא כדי שירדו בגוים ולא כדי שינשאו אותם העמים ולא כדי לאכול ולשתות ולשמות, אלא כדי שיהיו פנוין בתורה וחכמתה ולא יהיה להם נוגש ומבטל כדי שיוכלו לחיי העולם הבא. כמו שכבראנו בהלכות תשובה: הן ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות. שהטובה תהיה מושפעת הרבה וכל המעוניים מצויין כעפר. ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את יי' כלבו. ולפיכך יהיו חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים העמוקים וישגו דעת בוראם כפי כח האדם ש' כי מלאה הארץ דעה את יי' כמים לים מכסים:

(6)

15) תפארת יו"ל לפי זנא

1 | והנה, יעקב היה צו צ' ענינים, א) דהיה
נחשב אצל ישראל פרטיי, ב) היה לו מדריגת
הכלל ישראל, כיון שלא היה אז ישראל חוץ
ממנו, והיה ישראל ראשון, אשר הראשית הוא
כולל כל הדבר - כנודע. ויש לומר, שזה טעם
 6 | ש"ס מענית, יעקב אבינו לא מת, והיינו
דמדריגה הכללית אשר לו, שהיה נחשב כלל
ישראל, וזה לא היה מיתה וסילוק, דרך איש
יעקב הפרטיי מת, אצל מדריגת הכלל אשר
היה לו לא נסתלק, והוא על דרך אומרים ז"ל
|| צבוריות (ו) שאין מיתה נצוריא.

וביתר הסברה, דענין היותו כלל ישראל,
הרי זה לא מת ונסתלק, כיון שכלל ישראל
עדיין קיים, ואם כן הרי זה עצמו מציאות
והיית ענין כלל ישראל דיעקב, וזהו שאמרו
 16 | (מענית ס) מקרא אצל דורש (ירמיה ל י), כי הנני
מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שצ'ים, מקיש
היא לזרעו, מה זרעו צחיים אף הוא צחיים,
והכוונה כנ"ל, דכל זמן שזרעו צחיים ממילא
הגה גם הוא צחיים, היינו מדריגת הכלל
 7 | ישראל אשר לו, כיון שהכלל ישראל הרי עדיין
קיים."

ויב' יעקב וגו' ויגוע ויאסף אל עמיו
 (כ"ב, ל"ג).
 "יעקב אבינו לא מת" - מפאת היותו שורש כללות
 ישראל שלא שייך בהם מיתה
 פירוש רש"י, ומיתה לא נאמרה צו, ואמרו
 רז"ל (מענית ה) יעקב אבינו לא מת.
 ונראה לצאר ענינו, על פי מה שכתבתי (צ"ח)
 האמר ח"א כלל א א אות ד ד"ה וע"ע חולין) ל"ד, ד
 הצרחה ויחזק לא ילאו מכלל בני נח, ויעקב
 ילא מכלל בני נח, וזה, לחיתא צצבת (קמ"ה):
 דאמר ר' יוחנן, מפני מה עובדי כוכבים
 מזהמיין, מפני שלא עמדו על הר סיני כו',
 ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן,
 ופליגא דר' אבא בר בהנא (האי מימרא דר' יוחנן
 דלא פסקה זוהמא עד סיני פליגא אדר' אבא), דאמר
 ר' אבא בר כהנא, עד ג' דורות לא פסקה
 זוהמא מאבותינו, אברהם הוליד ישמעאל,
 יצחק הוליד עשו, יעקב הוליד י"צ שבטים שלא
 היה בהן שום דופי, עכ"ל הגמרא. וי"ל
 16 | דסצירא ליה לר' אבא דמיעקב פסקה זוהמא,
ולכן סצור דמיעקב היה התחלת מתן תורה,
לכיון דפסקה זוהמא כבר היו ראויים לקבל
התורה, ור' יוחנן סצירא ליה דמסיני הוא
דפסקה זוהמא, ולכן לא היה מתן תורה
 7 | מקודם לכן, ועיין מה שכתבתי צצית האולר
(ס) צארוכה.

1 | בא. פירוש, כיון שהציבור לא שייך שימותו ויתבטלו, עיין פירוש המשנה להרמב"ם תמורה פ"ב מ"ב: "ואי
אפשר לומר בהטאת ציבור שמתו בעליה, לפי שאי אפשר שימות ציבור, ועיקר בדינו שבט לא בטיל וכל
שבן ישראל כולו" ע"ש, ובהרי כלל הציבור שורשם מיעקב, אשר הוא היה ישראל ראשון הכולל כל הדבר,
ועל כן אחרי שאין הציבור מתים, על כרחך הכוונה דהתלק הכללי שביעקב לא מת, ודו"ק.
 16 | וכעין זה איתא בתורת כהנים (פרשת צו פרק יד בריית ז) דאין הציבור נכרתין, וביאר רבינו בגליוני הש"ס
מכות כג. ד"ה כל, בתוך דבריו: "עונש כרת ענינו, שנפשו נכרתת משורשה וכנודע, ובמקרא נאמר תמיד
בכרת, ונכרתה הנפש ההיא מעמיה, וב' הדברים אחד, כי כלל הכנסת ישראל הם השורש עצמם, וכריתת
היחיד מן השורש היא עצמה כריתתו מן כלל הכנסת ישראל. ואמרת, דזהו הטעם מה שמבואר בתורת
כהנים בכל הכריתות, דאין הציבור נכרתין. שאם חלילה כל ישראל אכלו חלב או דם אין מגיע להם עונש
בנת ע"ש, ולהנה"ל מובן, כי כרת היינו רק שנכרת משורש, ומה שאין כן הכלל הרי הם השורש עצמם, וצ"ל
 11 | אפשר לשורש עצמו שיתבטל חלילה, והרי אין זה העונש כרת, דהוא רק כריתת הענף מן השורש, אבל לא
ביטול השורש עצמו. והנה, מה דכל ישראל קרוים אחים זה לזה, מובן מאליו דהוא רק מפאת היותם משורש
אחד מעלה בקדושה, כמו בני אב אחד שקרוים אחים מפאת היות להם אב אחד, דהוא שרשם והם ענפיו
(ועיין סנהדרין קי: אשר לא יעזוב להם שורש וענף), ועל כן מי שיש עליו כרת, דנפשו נכרתת משורשה, ממילא איננו
אח של ישראל, וכמובן."

16 | כב. בית האוצר ח"א כלל א אות כ ד"ה ואם. בענין זה מציינו עוד דברים נפלאים בגליוני הש"ס בבא בתרא
קטו. ד"ה דוד, בהא דאיתא שם, דוד שהניח בן נאמרה בו שכיבה (מלכים א יא, כא), יואב שלא הניח בן
נאמרה בו מיתה (שם), וכתב שם רבינו: "פירוש, דאם הניח בן אין חשיב מיתה, רק כאילו היה בעצמו
בחיים, אחרי שיש התולדה שלו. ודוגמתו, עבודה זרה לא. קרי עליה מקום שיפול העץ שם יהו (קהלת יא,
 7 | ג, שם יהו סלקא דעתך, אלא שם יהו פירותיו, פירוש, דלא בא להגיה רק לפרש, דכיון דשם יהו פירותיו
נחשב כאילו היה בעצמו שם בחיים, וקרינן ביה שם יהו, ע"ש ותבין. וכזה עוד תענית ט. ואכחיד את שלשת
הרועים בירח אחד (נכריה יא, ח), וכי בירח אחד מתו, והלא מרים מתה בניסן ואהרן באב ומשה באדר, אלא
מלמד שנבטלו ג' מתנות טובות שניתנו על ידן (מן ועמדו עין ובאר ע"ש), ונסתלקו כולן בירח אחד כו', והיינו
גם כן, דכל זמן שהיו המתנות שניתנו על ידן קיימות, חשיב כאילו הן עצמן קיימים, ומה שנסתלקו מתנותיהן
נחשב שמתו הן עצמן אז, ולכן כיון שהמתנות נסתלקו בירח אחד באדר, קרינן ביה ואכחיד את שלשת

7